

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA TEATR SAN'ATINING TURLARI

Menglieva Bahora Zokir qizi

Termiz iqtisodiyot va servis univesiteti

1/24-guruh talabasi

Maktabgacha ta'lim yo'nlaishi

Anotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida teatr san'atining o'rni va ahamiyati, uning turli ko'rinishlari hamda bolalar rivojlanishidagi pedagogik va tarbiyaviy roli yoritilgan. Teatr san'atining sahnalashtirish, qo'g'irchoq teatri, soya teatri, pantomima va dramatizatsiya kabi turlari haqida batafsil ma'lumot berilib, ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek, teatr orqali bolalarda ijodkorlik, nutq madaniyati, muloqot ko'nikmalari va estetik didni rivojlantirishning samarali yo'llari tahlil qilingan.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль и значение театрального искусства в дошкольных образовательных учреждениях, его разновидности, а также педагогическое и воспитательное влияние на развитие детей. Подробно описаны такие формы театра, как постановочный театр, кукольный театр, теневой театр, пантомима и драматизация, приведены практические рекомендации по их применению в образовательном процессе. Также анализируются эффективные методы развития творческих способностей, культуры речи, коммуникативных навыков и эстетического вкуса у детей посредством театра.

Annotation: This article examines the role and importance of theatrical art in preschool educational institutions, its various forms, and the pedagogical and educational impact on children's development. It provides a detailed description of such forms as staged theatre, puppet theatre, shadow theatre, pantomime, and dramatization, along with practical recommendations for their application in the educational process. The paper also analyses effective methods for developing creativity, speech culture, communication skills, and aesthetic taste in children through theatre.

Kirish

Maktabgacha ta'lim – inson hayotidagi eng muhim tayanch bosqichlardan biri bo'lib, bu davrda bola hayotiy tajriba orttiradi, ijtimoiy muhitga moslashadi, o'z qiziqishlari va dunyoqarashini shakllantiradi. Aynan shu davrda berilgan bilim, ko'nikma va tarbiyaviy ta'sir bola shaxsining keyingi rivojlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi.

Teatr san'ati esa maktabgacha ta'lim jarayonida nafaqat bolalarni ma'naviy-estetik jihatdan tarbiyalaydi, balki ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda ham muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Teatr jarayoni badiiy so'z, musiqiy ohang, sahna harakati, tasviriy

san'at elementlarini bir butun holda uyg'unlashtirib, bolalarning qiziqishini uyg'otadi va ularni faol ishtirokchi bo'lishga undaydi.

Teatr bolaga real hayot voqealarini obrazlar orqali tushuntiradi, turli xarakter va holatlarni his etish imkonini beradi. Bolalar o'zlari o'ynagan rollar orqali do'stlik, mehr-oqibat, mehnatsevarlik, halollik kabi fazilatlarni his etadilar. Bu esa tarbiyaviy jarayonni yanada ta'sirchan va hayotiy qiladi.

Yana bir muhim jihati shundaki, teatr san'ati bolalarning muloqot madaniyatini oshiradi, sahnada gapirish, to'g'ri talaffuz, ovoz balandligi va intonatsiyani nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Jamoada ishlash, o'z fikrini ifoda etish, boshqalarning so'zini tinglash kabi ijtimoiy malakalar ham aynan teatr faoliyati orqali samarali rivojlanadi.

Shu sababli, maktabgacha ta'lim tashkilotida teatr san'atining turli shakllarini keng joriy etish nafaqat ta'lim-tarbiya samaradorligini oshiradi, balki bolalarda badiiy-estetik did, ijodiy yondashuv va ijtimoiy faollikni ham rivojlantiradi.

Asosiy qism

Teatr san'atining turlari

Sahnalashtirish teatri

Bunda bolalar tayyor ssenariy asosida kichik sahna ko'rinishlarini ijro etadilar. Odatda xalq ertaklari, bolalar hikoyalari yoki tarbiyaviy mazmundagi asarlar sahnalashtiriladi. U obraz yaratish, voqealar ketma-ketligini tushunish, nutqni ifodali qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Qo'g'irchoq teatri

Qo'g'irchoqlar yordamida sahna ko'rinishlarini jonlantirish bolalarga juda qiziqarli. Bu ularning tasavvurini kengaytiradi, qo'l barmoqlari motorikasini mustahkamlaydi va nutq faoliyatini rag'batlantiradi.

Soya teatri

Tasvirlarni yorug'lik va soya orqali jonlantirish tasviriy idrokni oshiradi, obrazli fikrlashni rivojlantiradi va bolalarni san'atning noan'anaviy ko'rinishlari bilan tanishtiradi.

Pantomima

So'z ishlatmasdan, faqat tana harakati va mimika orqali mazmun yetkazish bolalarda tana tili, ifoda vositalari, sahnadagi erkinlikni rivojlantiradi.

Dramatizatsiya o'yinlari

Bolalarning erkin ijodiy faoliyatiga asoslanadi. Improvizatsiya orqali voqealarni jonlantirish, mustaqil fikrlash va ijodkorlikni kuchaytiradi.

Teatr san'atining maktabgacha ta'limdagi tarbiyaviy ahamiyati

Bolalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish.

Nutq madaniyatini shakllantirish.

Estetik didni tarbiyalash.

Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish.

Emotsional rivojlanish va his-tuyg'ularni boshqarish.

Xulosa

Teatr san'ati maktabgacha ta'lim tashkilotidagi tarbiyaviy jarayonning ajralmas qismidir. U nafaqat bolalarni o'yin orqali bilim olishga undaydi, balki ularni mustaqil fikrlash, ijodkorlik, estetik did va ijtimoiy faollik bilan qurollantiradi. Teatr jarayoni bolalarning ma'naviy dunyosini boyitadi, ularni insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalaydi, nutq madaniyatini oshiradi va jamoada ishlash malakasini rivojlantiradi.

Agar teatr faoliyati muntazam ravishda ta'lim jarayoniga kiritilsa, bolalar nafaqat bilimli, balki ma'naviy barkamol shaxs sifatida voyaga yetadi. Shu bois har bir maktabgacha ta'lim tashkiloti teatr san'atini keng joriy etishi va uning turli shakllaridan ijodiy foydalanishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova, R. M. Maktabgacha yoshdagi bolalarni estetik tarbiyalash metodlari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Hasanov, A. Teatr pedagogikasi va bolalar ijodi. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Vygotskiy, L. S. Voobrajenie i tvorchestvo v detskom vozraste. Moskva: Prosveshchenie.
4. Bruner, J. The Culture of Education. Harvard University Press.
5. UNESCO. Arts Education in Early Childhood: Building Creative Capacities. Paris: UNESCO Publishing.
6. Ergasheva, M. Bolalar teatr faoliyatini tashkil etish metodikasi. Samarqand: Zarafshon nashriyoti.
7. Nurmatova, N. Maktabgacha ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Yangi asr avlodi.
8. Piaget, J. The Language and Thought of the Child. London: Routledge.